

PORADŇA PRE OBČIANSKE A ĽUDSKÉ PRÁVA
VÝROČNÁ SPRÁVA 2008 - 2009

Občianske združenie**Poradňa pre občianske a ľudské práva**

Krivá 23

040 01 Košice

Slovenská republika

Tel.: +421 – 55 – 68 06 180

Fax: +421 – 55 – 68 06 180

Mobil: +421 – 908 – 69 55 31

+421 – 949 – 33 83 96

E-mail: poradna@poradna-prava.skWeb: www.poradna-prava.sk

IČO: 37 86 72 70

Bankové spojenie: OTP Banka Slovensko, a.s.

číslo účtu: 55 19629/ 5200

© Poradňa pre občianske a ľudské práva, 2010

Publikácia neprešla jazykovou úpravou.

Všetky práva vyhradené.

Poslanie Poradne

Poradňa pre občianske a ľudské práva (ďalej "Poradňa") je mimovládna nezisková organizácia, založená v roku 2002, so sídlom v Košiciach. Jej činnosť sa zameriava na ochranu ľudských práv na Slovensku s dôrazom na ochranu práv menšín a ochranu pred diskrimináciou.

Poradňa od svojho vzniku venuje pozornosť predovšetkým otázkam diskriminácie rómskej etnickej skupiny v rôznych oblastiach života, najmä v prístupe k službám, zamestnaniu, vzdelaniu, bývaniu a k zdravotnej starostlivosti, ochrane reprodukčných práv a špecificky téme násilných a vynútených sterilizácií rómskych žien.

Poradňa vykonáva prieskumné a monitorovacie aktivity v oblasti výskytu diskriminácie, navrhuje a pripomienkuje príslušné legislatívne opatrenia a uskutočňuje vzdelávacie aktivity pre laickú i odbornú verejnosť a mimovládne organizácie v oblasti ochrany pred diskrimináciou. Poradňa dlhodobo poskytuje bezplatné právne poradenstvo a v niektorých prípadoch diskriminácie sprostredkováva právne zastupovanie v konaniach pred slovenskými súdmi vrátane Ústavného súdu SR a Európskym súdom pre ľudské práva v Štrasburgu.

Slovo na úvod

Uplynulé mesiace sa u nás v Poradni už tradične niesli v znamení viacerých súdnych sporov, kde stojíme na strane tých, ktorých práva boli porušené. Súdne konania sú ozajstným behom na dlhú trať a tie z oblasti porušovania ľudských práv nie sú výnimkou. O to viac sa tešíme každému pozitívnemu výsledku a v minulom období ich bolo hneď zopár.

Potešil nás predovšetkým verdikt Európskeho súdu pre ľudské práva v Štrasburgu z apríla 2009 v prípade ôsmich rómskych žien, ktorým sme poskytovali právne zastupovanie. Súd rozhodol, že Slovenská republika porušila ich práva podľa Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv, keď im zabránila vyhotoviť si fotokópie ich zdravotných dokumentácií. Rómske ženy chceli nahliadnúť do svojich zdravotných dokumentácií, aby zistili, či príčinou ich neplodnosti nie je sterilizácia, ktorá im mohla byť bez ich vedomia počas pôrodu vykonaná. Nemocnice - hneď ako zistili, čo je vo veci - zabránili ženám a ich právnym zástupkyňiam z Poradne v prístupe do zdravotných dokumentácií. Rozhodnutie Európskeho súdu je jedným z prvých rozhodnutí tohto súdu vôbec týkajúceho sa prístupu k zdravotným záznamom pacientov. Veríme, že bude mať vplyv aj na iné prípady porušovania práv v tejto oblasti nielen na Slovensku, ale aj v iných krajinách nášho regiónu. Okrem toho sa naďalej venujeme otázke samotných sterilizačných zákrokov u rómskych žien a okolnostiam, za ktorých boli vykonávané. Usilujeme o to, aby praktiky násilných a vynútených sterilizácií bola na Slovensku korektné a nezávisle prešetrovaná. Zatiaľ sa tak bohužiaľ nestalo.

Pokročili aj viaceré naše súdne konania, ktoré sa týkajú diskriminácie rómskej menšiny, predovšetkým v oblasti prístupu k službám. V troch súdnych prípadoch sme pre našich klientov získali zaslúžené ospravedlnenie a finančné odškodnenie za ujmu spôsobenú diskrimináciou prostredníctvom uzavretia priaznivej mimosúdnej dohody. Uplatňovanie antidiskriminačného zákona však stále nie je jednoduché a jeho výklad na súdoch nebýva zďaleka ideálny. Veríme, že častým praktickým využívaním sa z neho stane efektívnejší nástroj na ochranu pred diskrimináciou.

V uplynulom období sme sa vo svojej činnosti začali intenzívnejšie zaoberať prejavmi diskriminácie v oblasti vzdelávania. Pretrvávajúci nerovný prístup rómskych detí k vzdelávaniu a ich segregácia v slovenskom školstve si zaslúžia mimoriadnu pozornosť. Usilovne pracujeme na tom, aby sa strategický prípad z tejto problémovej oblasti dostal čo najskôr na slovenské súdy.

Radi by sme poďakovali všetkým, ktorí nám v minulom období v našej práci pomáhali a podporovali nás. Zápal pre ochranu práv tých najohrozenejších nás stále neopúšťa. Nevieme, čo nám prinesie nový rok, ale s istotou vieme, že každý úspech i neúspech bude pre nás poučením.

Andrea Mitrová
Výkonná riaditeľka
Poradňa pre občianske a ľudské práva

Programové aktivity

V období rokov 2008 – 2009* sme pracovali v dvoch hlavných programových oblastiach:

Nadalej sme venovali pozornosť prejavom nerovnakého zaobchádzania, ktorým čelí rómska menšina na Slovensku. Náš **program ochrany pred diskrimináciou** v sebe zahŕňal praktické využívanie existujúcich právnych prostriedkov proti diskriminácii a ďalšie aktivity, ktorých cieľom je predchádzať diskriminácii na etnickom základe.

Náš **program ochrany reprodukčných práv** rozvíjal predovšetkým otázku násilných a vynútených sterilizácií rómskych žien. Nadalej sme ženám, ktorým bola vykonaná nezákonná sterilizácia, poskytovali právne zastupovanie - v občiansko-právnych súdnych konaniach, konaniach pred Ústavným súdom, trestných konaniach a konaniach pred Európskym súdom pre ľudské práva.

Program ochrany pred diskrimináciou

Naša činnosť v oblasti ochrany pred diskrimináciou pozostávala z rôznorodých - viac či menej vzájomne previazaných aktivít. Zahŕňala monitoring prípadov diskriminácie, poskytovanie právneho poradenstva, občiansku advokáciu či aktivity zamerané na zvyšovanie povedomia o ochrane pred diskrimináciou. V neposlednom rade sme zabezpečovali právne zastupovanie vo vybraných prípadoch diskriminácie pre poškodené osoby na základe antidiskriminačného zákona.

Tieto aktivity boli vykonávané predovšetkým v rámci dvoch rozsiahlejších projektov, ktorých realizácia v danom období prebiehala. V apríli 2008 sme začali realizovať dvojročný antidiskriminačný projekt s názvom „**Ďalší úder diskriminácii**“, ktorý bol podporený OSI, Budapešť. V apríli roku 2009 sme začali realizovať 18 mesačný projekt s názvom „**Aplikácia antidiskriminačného zákona na súdoch SR – prax a perspektíva**“, ktorý bol spolufinancovaný z Finančného mechanizmu EHP, Nórskeho finančného mechanizmu a zo štátneho rozpočtu Slovenskej republiky. Jeho sprostredkovateľom bola Nadácia otvorenej spoločnosti.

Monitoring a zvyšovanie právneho povedomia o diskriminácii

Počas tohto obdobia sme priebežne uskutočňovali návštevy v rómskych komunitách v oblasti východného Slovenska s cieľom identifikovať prípady diskriminačného konania s výhľadom na ich ďalšie riešenie.

V období január – marec 2009 sme uskutočnili terénny monitoring zameraný špecificky na prejavy sociálnej segregácie rómskej menšiny zo strany obcí. Identifikované problémy sme následne konfrontovali na spoločných stretnutiach so starostami vybraných obcí s cieľom zvýšiť citlivosť obcí k týmto problémom.

V období apríl – september 2009 sme uskutočnili terénny monitoring ktorý bol zameraný na identifikáciu prípadov diskriminácie a segregácie s dôrazom na oblasť vzdelávania za účelom iniciovania strategických súdnych konaní v tejto oblasti.

Návštevy v komunitách sme zároveň spájali so zvyšovaním povedomia o diskriminácii a možnostiach ochrany u cieľovej skupiny, ako aj s poskytovaním právneho poradenstva. Zdrojom informácií o možnom výskyte diskriminačných prejavov boli pre nás tiež médiá, ktoré sme pravidelne monitorovali.

* Výročná správa zachytáva obdobie od 1. júla 2008 – do 31. decembra 2009

Poskytovanie právneho a sociálneho poradenstva

V danom období sme priebežne poskytovali právne poradenstvo v prípadoch, týkajúcich sa porušovania ľudských práv s dôrazom na prípady diskriminácie. Poradenstvo sme poskytovali pri návštevách v teréne, telefonicky, elektronickou poštou alebo pri osobných návštevách klientov a klientiek v kancelárii Poradne. V prípadoch, ktoré sa nejavili ako diskriminačné, bola klientom a klientkam poskytovaná základná právna rada, prípadne sprostredkovaný kontakt na inštitúcie a organizácie, ktoré sa danému problému bližšie venujú.

Testovacie experimenty

Súčasťou našej práce v oblasti ochrany pred diskrimináciou bolo aj vykonávanie tzv. testovacích experimentov (testingov) vo vybraných prípadoch diskriminácie. Podstatou testingu je vytvorenie porovnateľnú situáciu na mieste diskriminačného konania s cieľom zabezpečiť dôkazy pre prípadné súdne konanie. Testingy sme realizovali predovšetkým vo vybraných prípadoch diskriminácie v oblasti prístupu k službám (krčmy, reštaurácie, kúpalisko). Rovnako sme poskytovali súčinnosť pri niekoľkých testovacích kontrolách inšpektorátov Slovenskej obchodnej inšpekcie, ktoré boli uskutočnené na základe nášho podnetu.

V roku 2009 sme začali rozvíjať možnosti využitia tejto metódy v oblasti vzdelávania a uskutočnili sme prvé tri testingy, ktoré sa týkali neprijímania rómskych detí do materských škôl.

Strategická litigácia v prípadoch ochrany pred diskrimináciou

Súdne konania na ochranu pred diskrimináciou

V popisovanom období sme naďalej sprostredkovali právne zastupovanie klientom a klientkam v súdnych konaniach vo vybraných strategických prípadoch diskriminácie na základe etnickej príslušnosti. Súdne konania v prípadoch diskriminácie vnímame ako priestor pre získanie primeraného odškodnenia za spôsobenú ujmu a v neposlednom rade tiež ako dôležitú formu prevencie diskriminácie v spoločnosti. Prostredníctvom iniciovaných súdnych konaní chceme prispieť k lepšiemu uplatňovaniu antidiskriminačného zákona na slovenských súdoch.

V súdnych konaniach sme zabezpečili právne zastupovanie celkovo pre 21 klientov a klientiek. Konania prebiehali na súdoch prvého stupňa a aj na odvolacích súdoch. V dvoch prípadoch odvolacie súdy rozhodli v neprospech našich klientov, preto sme využili ďalšie dostupné prostriedky ako dovolanie na Najvyšší súd SR a/alebo ústavnú sťažnosť na Ústavný súd SR.

Niektoré konania stále prebiehajú na odvolacích súdoch.

Je potešiteľné, že prípade troch súdnych konaní v oblasti diskriminácie v prístupe k službám sme dosiahli priaznivé mimosúdne dohody, ktorá zahŕňajú ospravedlnenie a finančné odškodnenie pre diskriminovaných klientov a klientky.

V prípade namietanej nepriamej diskriminácie rómskych žien, sme v súdnom konaní namietali nezákonnosť špecifického ustanovenia zákona o príspevku po narodení dieťaťa, ktoré odoberá nárok na príspevok po narodení dieťaťa matkám, ktoré odídu po pôrode z nemocnice bez súhlasu ošetrojúceho lekára. Súd rozhodol v prospech poškodených rómskych žien. Úrad práce sociálnych vecí a rodiny na základe rozhodnutia súdu rómskym ženám príspevok dodatočne vyplatil. Zároveň však súd paradoxne neinterpretoval prípad vo svetle nepriamej diskriminácie, čo považujeme za nedostatočné a prípadom sa ďalej zaoberáme.

Vybrané súdne konania v prípadoch diskriminácie

Prípád z pohostinstva v Medzeve

V marci 2009 bol mimosúdny urovnaním ukončený súdny spor, ktorý sa týkal diskriminácie na etnickom základe v prístupe k službám v meste Medzev. Rómsky spotrebiteľ podal žalobu potom, ako koncom roka 2005 nebol obslužený v miestnom pohostinstve. Servírka mu povedala, že „takých ako je on“ neobsluhuje a odvolávala sa pritom na príkaz majiteľa, ktorý jednoducho zakázal v pohostinstve Rómom obsluhovať. Už v marci 2007 Okresný súd Košice – okolie rozhodol v prospech rómskeho spotrebiteľa a prisúdil mu okrem ospravedlnenia i finančné odškodnenie. Majiteľ pohostinstva sa následne odvolal a súdny spor pokračoval na Krajskom súde v Košiciach. Napokon sa obe strany dohodli na mimosúdnej dohode, ktorej súčasťou bolo ospravedlnenie majiteľa pohostinstva a finančné odškodnenie. Mimosúdnu dohodu inicioval sám diskriminovaný rómsky spotrebiteľ ako prejav dobrej vôle, v úsilí o zlepšenie vzťahov medzi rómskou menšinou a majoritou v meste do budúcnosti. Finančné odškodnenie sa zároveň rozhodol darovať na dobročinné účely.

Prípád kaviarne v Lučenci

V októbri 2009 bol mimosúdny urovnaním ukončený súdny spor, ktorý sa týkal diskriminácie na etnickom základe v prístupe k službám v Lučenci. K incidentu došlo v júli 2008 v jednej z kaviarní v Lučenci, ktorú navštívil rómsky spotrebiteľ spoločne so svojou vnučkou. Po príchode do kaviarne, kde bol predtým pravidelným hosťom, ich odmietli obslúžiť s vysvetlením, že vtedajší majiteľ kaviarne vydal príkaz neobsluhovať Rómom. Rómsky spotrebiteľ zažaloval majiteľa kaviarne za diskrimináciu. Majiteľ kaviarne v priebehu súdneho konania vyjadril poľutovanie nad prípadom, ktorý sa v jeho prevádzke udial. Rómskemu spotrebiteľovi ponúkol ospravedlnenie a tiež finančné odškodnenie (200 Eur). Rómsky spotrebiteľ za týchto podmienok súhlasil s uzavretím mimosúdnej dohody.

Prípád pôrodné

Podľa Poradne je ustanovenie § 3 ods. 5 zákona číslo 471/2005 Z. z. , ktorým sa mení zákon číslo 235/1998 Z.z. o príspevku pri narodení dieťaťa v rozpore s ustanovením antidiskriminačného zákona o nepriamej diskriminácii. Podľa tohto ustanovenia, ak novorodička po pôrode opustí nemocnicu bez súhlasu ošetrojúceho lekára, nemá nárok na získanie príspevku po narodení dieťaťa. Toto ustanovenie sme vyhodnotili ako nepriamo diskriminačné vo vzťahu k matkám rómskeho pôvodu, pretože sa v praxi dotýka takmer výhradne rómskych matiek, ktoré z rôznych dôvodov nemocnice po pôrode opúšťajú bez súhlasu ošetrojúceho lekára (napr. z dôvodu nutnosti starať sa o ďalšie deti, diskriminačného konania zdravotníckeho personálu a pod.). V krátkom čase sa však po svoje dieťa do nemocnice vrátia. Nevyplatenie príspevku po narodení v konečnom dôsledku negatívne zasiahne novorodenca, pre zabezpečenie potrieb ktorého je tento príspevok určený. Príslušné ustanovenie podľa nášho názoru síce sleduje oprávnený cieľ (zabránenie zdravotným rizikám pri svojoľnom odchode matky), ale prostriedok použitý na jeho dosiahnutie (sankcia) nie je primeraný a nevyhnutný. V súvislosti s existujúcou praxou sme okrem advokačných aktivít zastupovali rómske klientky, ktorým nebolo vyplatené pôrodné, na súdech a namietalí sme nesprávny postup správneho orgánu. Súdny rozhodli v prospech našich klientiek a rozhodnutia správneho orgánu ako nezákonné zrušili. V novembri 2009 rozhodol v prípade jednej z našich klientiek aj Najvyšší súd SR, ktorý mal taktiež za to, že postup Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny nebol v súlade so zákonom. Na základe súdnych rozhodnutí bolo našim klientkám pôrodné vyplatené. Súdny sa však vôbec nevysporadali s namietanou nepriamou diskrimináciou, preto zvažujeme v tomto smere ďalšie právne možnosti.

Právne zastupovanie v trestných konaniach

Klientom a klientkam, ako poškodeným vo veci, sme poskytovali právny servis aj v trestno-právnych konaniach, ktoré sa týkajú diskriminácie na etnickom základe. V rámci týchto konaní sa vyšetruje, či diskrimináciou rómskej menšiny nedošlo k spáchaniu trestných činov, ako je hanobenie alebo podnecovanie k rasovej či etnickej nenávisti. V jednom z prípadov, v júni 2009 Okresný súd vo Vranove nad Topľou oslobodil starostu obce Vyšný Kazimír, ktorý bol obvinený z trestného činu podnecovania národnostnej, rasovej a etnickej nenávisti. Prípád sa týkal nevypustenia rómskych obyvateľov na obecné prírodné kúpalisko roku 2007. Voči rozhodnutiu okresného súdu však podala prokuratúra odvolanie a prípad bol ďalej postúpený krajskému súdu.

Správne konania

V príslušnom období sme iniciovali niekoľko podnetov k správnym orgánom. Podnety boli adresované predovšetkým Inšpektorátom Slovenskej obchodnej inšpekcie (SOI) a upozorňovali sme v nich na diskrimináciu rómskej menšiny v oblasti prístupu k tovarom a službám na konkrétnych miestach. Niektoré z nich boli vyhodnotené ako opodstatnené na základe kontrol, ktoré SOI na daných miestach vykonala. Pre ilustráciu, v októbri 2009 Inšpektorát v Prešove rozhodol o porušení zákona o ochrane spotrebiteľa v prípade skupiny rómskych občanov v meste Lipany. Počas kontroly v jednej z miestnych reštaurácií, personál ponúkol rómskym spotrebiteľom nápoje len do plastových pohárov a napokon ich odmietol obslúžiť. SOI udelila majiteľovi prevádzky pokutu, majiteľ sa však proti rozhodnutiu odvolal.

Prípady policajného násillia

V danom období sme sa venovali niekoľkým prípadom, ktoré sa týkali hrubého prekročovania právomocí príslušníkov policajných zložiek voči rómskej menšine. Väčšinu týchto prípadov sme identifikovali počas realizácie monitoringu prípadov diskriminácie. V týchto prípadoch sme sprostredkovali právne zastupovanie pre poškodené osoby v rámci trestných a správnych konaní. V októbri 2009 nadácia OSI, Budapešť finančne podporila naše aktivity zamerané špecificky na poskytovanie právnej pomoci v prípadoch nezákonného správania príslušníkov polície vo vzťahu k rómskej menšine.

Vybrané prípady

V marci 2009 zadržali príslušníci miestnej polície pred obecným úradom v Nálepkove muža a ženu rómskeho pôvodu, údajne z dôvodu krádeže peňaženky. Obom zadržaným vykonali osobnú prehliadku, pričom obaja boli vyzvaní, aby sa vyzliekli donaha. Žena bola vystavená vulgárnym a ponižujúcim poznámkam zo stany prítomných príslušníkov polície. Pri vykonaní osobnej prehliadky došlo k viacerým závažným pochybeniam. Ani pred ani po vykonaní prehliadky nebola so zadržanými spísaná zápisnica a neboli poučení o svojich právach. V júni 2009 bolo v prípade začaté trestné stíhanie pre trestný čin zneužitia právomoci verejného činiteľa.

V apríli 2009 sa vďaka médiám dostal na verejnosť prípad týrania šiestich rómskych chlapcov zo strany príslušníkov polície v Košiciach. Policajti predviedli rómskych chlapcov na policajnú stanicu, kde ich vyzliekli donaha a vystavovali ich fyzickému a psychickému násilliu a ponižovaniu. V prípade bolo začaté trestné stíhanie za prečin zneužitia právomoci verejného činiteľa. V rámci tohto konania zabezpečujeme rómskym chlapcom právne zastupovanie.

Vzdelávacie aktivity

V období júl – december 2008 sme s finančnou podporou Ministerstva školstva SR realizovali sériu vzdelávacích stretnutí pre rómsku mládež, ktoré boli zamerané na otázky ochrany pred diskrimináciou najmä v oblasti prístupu k zamestnaniu. Tieto vzdelávacie stretnutia sme uskutočnili v lokalitách Sabinov, Košice a Petrová. V súvislosti s organizáciou týchto stretnutí sme vydali tiež brožúru o právnych prostriedkoch ochrany pred diskrimináciou v prístupe k zamestnaniu s názvom „**Hľadáš si prácu? Očakávaj férovú hru?**“.

Koncom roka 2009 sme začali pracovať na aktualizovanom a doplnenom vydaní našej antidiskriminačnej príručky s názvom „**Povedzme nie diskriminácii**“. Príručka bola po prvý krát vydaná v roku 2005 a venuje sa otázkam využívania právnych prostriedkov na boj proti diskriminácii. Je určená najmä mimovládny organizáciám či rómskym aktivistom a aktivistkám.

V predošlom období sme sa okrem iného lektorsky zúčastnili na niekoľkých seminároch resp. konferenciách, ktoré boli organizované inými občianskymi združeniami (Občan, demokracia a zodpovednosť, OZ Za spolužitie). Vzhľadom na praktické skúsenosti Poradne s vedením antidiskriminačných súdnych konaní, naše príspevky sa týkali predovšetkým uplatňovania antidiskriminačného zákona v prípadoch diskriminácie na slovenských súdoch.

Aktivity na medzinárodnej úrovni

V oblasti ochrany pred diskrimináciou sme poskytovali informácie o výskyte a prejave diskriminácie rómskej menšiny či našich diskriminačných súdnych konaniach domácim, zahraničným a medzinárodným inštitúciám (OSN, Rade Európy a iným). Na jeseň 2009 sme začali pracovať na tvorbe alternatívnej správy k výboru OSN pre odstránenie rasovej diskriminácie (CERD) s cieľom prezentovať tieto informácie osobne na 76. zasadnutí výboru začiatkom roka 2010 v Ženeve. V alternatívnej správe sme poukázali na súvislosti porušovania **Dohovoru o odstránení všetkých foriem rasovej diskriminácie** vo vzťahu k rómskej menšine v oblasti zdravotnej starostlivosti či vzdelávania. Pozornosť sme venovali aj nedostatkom v uplatňovaní antidiskriminačnej legislatívy na Slovensku. Alternatívnu správu sme vypracovali v spolupráci s mimovládnu organizáciou Človek v Tísni Slovensko.

V období od 1. júla 2008 do 31. decembra 2009 sme okrem iného:

- » poskytli právne zastupovanie 11 klientom a klientkám v trestných konaniach súvisiacich s diskrimináciou na základe etnicity,
- » poskytli právne zastupovanie 21 klientom a klientkám v konaniach na ochranu pred diskrimináciou,
- » poskytli právne zastupovanie 12 klientom a klientkám v konaniach, týkajúcich sa policajného násillia,
- » uskutočnili 18 testovacích experimentov.

Program ochrany reprodukčných práv rómskych žien

V rámci programu ochrany reprodukčných práv sme pokračovali v našom dlhoročnom úsilí o objasnenie praktík nezákonných sterilizácií na Slovensku a odškodnenie jej obetí. Aj napriek obmedzeným finančným prostriedkom sme naďalej poskytovali právnu pomoc rómskym ženám, ktoré boli protiprávne sterilizované. Okrem toho sme uskutočňovali aj ďalšie podporné aktivity v tejto oblasti.

Medzi aktivitami a udalosťami z uplynulého obdobia vyčnieva predovšetkým verdikt Európskeho súdu pre ľudské práva v Štrasburgu, ktorý rozhodol, že Slovenská republika skutočne porušila práva ôsmich rómskych žien podľa Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv, keď im zabránila získať fotokópie svojich zdravotných dokumentácií.

Strategická litigácia v prípadoch násilných a vynútených sterilizácií

Občiansko-právne súdne konania

V rokoch 2008 - 2009 sme naďalej zabezpečovali bezplatné právne zastupovanie v konaniach pred súdmi vybraným klientkám, ktorým bola vykonaná sterilizácia v rozpore s platnými právnymi predpismi. Klientky sa v občiansko-právnych konaniach pred súdmi už od roku 2003 domáhajú náhrady škody na zdraví, ktorá im bola spôsobená protiprávnym vykonaním sterilizácie. V konaniach sme poskytli bezplatné zastupovanie 8-im klientkám - rómskym ženám z Prešovského a Košického kraja. Súdne konania v 4-roch prípadoch stále prebiehajú, či už na okresných súdoch alebo na súdoch krajských, ktoré rozhodujú o odvolaniach. V troch prípadoch súdy právoplatne zamietli žaloby našich klientiek. V jednom prípade súd právoplatne rozhodol v prospech klientky s tým, že konštatoval, že sterilizácia jej bola vykonaná protiprávne a priznal jej aj finančné odškodnenie.

Trestné konanie

Trestné vyšetrovanie násilných sterilizácií pôvodne začalo ešte v januári 2003 a bolo zastavené v októbri 2003, s odôvodnením, že sa nestal skutok, pre ktorý bolo vedené. Klientky Poradne sa nestotožnili so závermi trestného vyšetrovania a obrátili sa dvakrát na Ústavný súd SR, ktorý konštatoval, že vyšetrovacie orgány pochybili a prikázal im vec opätovne vyšetriť. Vo februári 2007 sa práve na základe ostatného rozhodnutia ústavného súdu opäť začalo trestné vyšetrovanie vo veci násilných a vynútených sterilizácií. V tomto konaní sme poskytovali právne zastúpenie trom klientkám - rómskym ženám, ktoré mali postavenie poškodených. V decembri 2007 bolo opätovne (v poradí už tretíkrát od roku 2003) trestné vyšetrovanie zastavené. Klientky voči nemu podali sťažnosť, ktorá bola prokurátorkou Krajskej prokuratúry v Košiciach zamietnutá. Klientky sa v roku 2008 opätovne obrátili s ústavnou sťažnosťou na Ústavný súd SR, ktorý ich sťažnosť uznesením zo dňa 29.07.2008 odmietol.

Konania pred Ústavným súdom SR

V danom období sme poskytovali právne zastupovanie 5-tim klientkam v troch konaniach pred Ústavným súdom SR. Po vyčerpaní všetkých dostupných prostriedkov nápravy sme sa obrátili v mene našich násilne sterilizovaných klientiek s ústavnou sťažnosťou na ústavný súd, namietajúc porušenie ich základných práv a slobôd. Ústavný súd zatiaľ vo veci nerozhodol.

Konania pred Európskym súdom pre ľudské práva v Štrasburgu

Dňa 28.apríla 2009 Európsky súd pre ľudské práva v Štrasburgu rozhodol o sťažnosti, ktorú sme v roku 2004 podali v mene ôsmich rómskych žien, ktorým bol zabránený prístup do ich zdravotnej dokumentácie.

Európsky súd rozhodol, že v došlo k porušeniu článku 8 (právo na súkromný a rodinný život) a 6 ods. 1 (právo na prístup k súdu). Európsky súd konštatoval, že prístup do zdravotnej dokumentácie predstavuje súčasť práva na rešpektovanie súkromného a rodinného života. Súd podotkol, že nenašiel žiaden relevantný dôvod na to, aby im nebolo umožnené získať fotokópie zo zdravotnej dokumentácie, do ktorej mohli v zmysle vtedy platného zákona nahliadnuť a robiť si z nej výpisky. Európsky súd ďalej uznal argument sťažovateľiek, že bez fotokópií zdravotnej dokumentácie nemali dostatok informácií o svojom zdravotnom stave a mali sťaženú pozíciu pri prípadnom podávaní žalôb o náhradu škody z dôvodu možnej nezákonnej sterilizácie. Súd priznal každej zo sťažovateľiek finančné odškodnenie vo výške 3,500 EUR a náhradu trov konania. Jedná sa o významné rozhodnutie súdu v oblasti ochrany práv pacientov práva, ako aj v oblasti interpretácie práva na prístup k spravodlivosti. Súd potvrdil, že právo na prístup k dôkazom ešte pred súdnym konaním je súčasťou garantovaného práva na prístup k spravodlivosti.

V súčasnom období pred Európskym súdom pre ľudské práva v Štrasburgu zastupujeme 5 klientiek v 3 konaniach. V týchto konaniach namietame porušenie práv klientiek garantovaných Európskym dohovorom v súvislosti s vykonanými krokmi sterilizácie. V dvoch prípadoch súd v roku 2009 rozhodol o prijateľnosti sťažností a prípady sa bude zaoberať, čo do merita vecí. V jednom prípade sme sťažnosť podávali koncom roka 2009. V roku 2010 očakávame rozhodnutie súdu v prípade sťažnosti, ktorú sme podávali ešte v roku 2004. Jedná sa o strategické prípady porušovanie reprodukčných práv rómskych žien.

Podporné stretnutia rómskych žien

Aj v tomto období sme pokračovali v organizovaní podporných stretnutí pre naše klientky - rómske ženy postihnuté praxou násilných sterilizácií. Cieľom stretnutí bolo posilniť tieto ženy v boji za svoje práva, umožniť im vzájomne sa podeliť so svojimi ťažkosťami a skúsenosťami a dodať si navzájom nových síl. Stretnutia sme organizovali vždy v inej komunite; celkovo sme v tomto období zorganizovali 4 stretnutia, ktoré sa uskutočnili v rómskych komunitách Hermanovce, Nálepkovo a Jarovnice.

Aktivity na medzinárodnej úrovni

V júli 2008 sa zástupkyne Poradne zúčastnili na 41. zasadnutí výboru OSN pre odstránenie diskriminácie žien (CEDAW) v New Yorku, kde uskutočnili niekoľko aktivít s cieľom informovať členky a člena Výboru o implementácii Dohovoru v kontexte porušovania práv rómskych žien na Slovensku. Zasadnutia sa priamo zúčastnila aj rómska žena, ktorá podstúpila nezákonnú sterilizáciu a ktorá počas zasadnutia taktiež prezentovala svoje stanovisko. Účasti na zasadnutí predchádzalo podanie alternatívnej správy k príslušnému výboru v spolupráci s ďalšími mimovládnyimi organizáciami. Výbor vo svojich záverečných odporúčaniach upozornil na potrebu dôraznejšej implementácie Dohovoru v oblastiach, na ktoré sme poukazovali.

V októbri 2009 sme vypracovali alternatívnu správu k výboru OSN proti mučeniu (CAT), v ktorej upozorňujeme na nedostatky v dodržiavaní a implementácii záväzkov, vyplývajúcich z Dohovoru proti mučeniu. V našej správe sme poukazovali na porušovanie vybraných článkov dohovoru v súvislosti s prípadmi násilných a vynútených sterilizácií rómskych žien. Výbor vo svojich záverečných odporúčaniach upriamil pozornosť na oblasť porušovania reprodukčných práv rómskych žien a upozornil na potrebu nezávislého vyšetrenia prípadov násilných a vynútených sterilizácií.

V oblasti ochrany reprodukčných práv žien sme od 1. júla 2008 do 31. decembra 2009:

- » viedli 15 prípadov strategickú litigáciu,
- » poskytli právne zastupovanie 16 - tým klientkam v konaniach pred súdmi vrátane Ústavného súdu a Európskeho súdu pre ľudské práva v Štrasburgu,
- » uskutočnili 4 podporné stretnutia.

Ľudia Poradne

Správna rada (2008-2009)

Barbora Bukovská - advokátka
 Ruben Pellar - romista a prekladateľ
 Ingrid Giňová - rómska aktivistka
 David Zábranský - prozaik
 Zuzana Kirchnerová - producentka a režisérka
 Monika Miháľová - právnička

Revízna komisia

Viera Čáповá
 Andrea Grúberová
 Lucia Kvočeková

Personálne obsadenie

Andrea Mitrová - predsedníčka združenia a výkonná riaditeľka
 Elena Sopková - podpredsedníčka združenia
 Vanda Durbáková - spolupracujúca advokátka
 Štefan Ivanco - koordinátor antidiskriminačného programu
 Lenka Kresňáková - manažment kancelárie a grantová účtovníčka
 Natália Richterová - sociálna pracovníčka (externá spolupráca)
 Katarína Šiňanská - sociálna pracovníčka (externá spolupráca)
 Mirka Danková - sociálna pracovníčka (externá spolupráca)
 Eva Krajňáková - sociálna pracovníčka (externá spolupráca), 2009
 Marián Balog - terénny pracovník, 2009
 František Eku Mižigár - terénny pracovník, 2009
 Marek Poracký - dobrovoľník
 Xénia Kronová - dobrovoľníčka, 2008
 Zdeněk Nový - webmaster, grafik

Spolupracujúce organizácie

OZ Človek v Tisni Slovensko
 OZ Občan, Demokracia a zodpovednosť, Bratislava
 Nadácia Milana Šimečku, Bratislava
 ZZŠ FENESTRA, Košice
 OZ Možnosť voľby, Bratislava
 Slovenské národné stredisko pre ľudské práva
 Liga ľudských práv, Brno, ČR
 OZ Vzájemné soužití, Ostrava, ČR
 INTERIGHTS, Londýn, Veľká Británia
 Amnesty International, Londýn
 Poradna pro občanství/ občanská a lidská práva, Praha, ČR
 Federation for Human Rights, Paríž, Francúzsko
 IWRAP Asia Pacific, Malaysia
 Občianske združenie Nová Cesta, Michalovce
 Občianske združenie Za spolužitie, Nižný Žipov
 komunitní pracovníci a pracovníčky
 mnohé jednotlivkyne a jednotlivci, aktivisti a aktivistky

Donori

Srdečne chceme poďakovať všetkým tým, ktorí a ktoré nás v roku 2008 - 2009 podporili svojou prácou alebo finančne.

Za finančnú podporu našich aktivít v období rokov 2008 – 2009 ďakujeme hlavne:

- » Open Society Institute, Budapešť
- » Nadácia otvorenej spoločnosti, Bratislava
- » Trust for Civil Society in Central & Eastern Europe, Varšava
- » Finančný mechanizmus EHP, Nórsky finančný mechanizmus a štátny rozpočet Slovenskej republiky
- » Nadácia MamaCash, Amsterdam
- » Nadácia Fillia, Hamburg
- » Slovensko-český ženský fond
- » Federation international des ligues des droits de L´Hommes, Francúzsko
- » Oak Philantropy, Londýn
- » Marie Clair, USA
- » Ministerstvo školstva SR
- » Ruben Pellar
- » Anonymní individuálni darcovia a darkyne

Finančná správa Poradne

Hospodárenie Poradne v roku 2008

Finančné výnosy	v SKK	v EUR
Granty organizácií	1 249 147,11	41 464,09
Ostatné výnosy (2% z daní, kurzové zisky a iné)	3818,85	126,76
Celkom	1 252 965,96	41 590,85

Finančné náklady	v SKK	v EUR
Kancelárske náklady a technika	126 888,35	4211,92
Telekomunikačné služby	64 486,52	2 140,56
Nájomné	95 316,00	3 163,91
Mzdové náklady a odmeny	716 641,70	23 788,15
Ekonomické služby	33 300,00	1 105,36
Cestovné náklady	75 342,94	2 500,93
Súdne poplatky a iné poplatky	24 062,07	798,71
Ostatné finančné náklady	71 366,13	2 368,92
Vzdelávacie aktivity (semináre, stretnutia, supervízia)	120 472,40	3 998,95
Celkom	1 327 876,11	44 077,41

Poznámka: Použitý konverzný kurz 1€=30.126 Sk

Hospodárenie Poradne v roku 2009

Finančné výnosy	v EUR
Prijaté príspevky	34 488,92
Ostatné výnosy (2% z daní, kurzové zisky a iné)	12 480,54
Celkom	46 969,46

Finančné náklady	v EUR
Kancelárske náklady a technika	1 375,31
Telekomunikačné služby	1 081,32
Nájomné	3 133,68
Mzdové náklady a odmeny	23 341,51
Ekonomické služby	1 301,24
Cestovné náklady	2 831,80
Poistenie	66,39
Súdne poplatky a iné poplatky	1 229,01
Ostatné finančné náklady	839,50
Celkom	35 199,76

PORADŇA PRE OBČIANSKE A ĽUDSKÉ PRÁVA

Krivá 23, Košice 040 01, Slovenská republika

Tel.: +421 – 55 – 68 06 180

Fax: +421 – 55 – 68 06 180

Mobil: +421 – 908 – 69 55 31

+421 – 949 – 33 83 96

E-mail: poradna@poradna-prava.sk

Web: www.poradna-prava.sk